

Online seminář Informační technologie v knihovnách 2020 aneb Přístupnost knihovních webů a katalogů [1]

Autor:

- [CERNIŇÁKOVÁ, Eva](#) [2], [JANSOVÁ, Linda](#) [3], [PAVLÍČEK, Radek](#) [4]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 3/4](#) [5]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [6]

Klíčová slova:

- [katalogy](#) [7], [přístupnost webu](#) [8], [webové prezentace](#) [9]

Region:

- [01 Praha](#) [10]

Dne 26. října 2020 uspořádaly [pražská organizace SKIP](#) [11], [Národní knihovna ČR](#) [12], [Knihovna Jabok](#) [13] a [Osvobozená knihovna, z. s.](#) [14], další ročník semináře [Informační technologie v knihovnách](#) [15]. Tentokrát byl tematicky zaměřen na přístupnost knihovních webů a katalogů.

S ohledem na epidemickou situaci byla zvolena online forma akce, konkrétně bylo využito prostředí Jitsi Meet. Aktivně se akce zúčastnilo celkem 18 zájemců.

Online seminář byl připraven tak, aby jeho účastníci měli možnost si co nejvíce věcí, o nichž se hovořilo, vyzkoušet i v praxi, a to formou práce ve skupinách.

Na semináři vystoupili Mgr. Radek Pavlíček, který pracuje ve [Středisku pro pomoc studentům se specifickými nároky na Masarykově univerzitě](#) [16] a přístupností webu se aktivně zabývá již více než dvacet let, a Mgr. Eva Cerniňáková z [Knihovny Jabok](#) [13], aktivní členka sekce SKIP [Bezbariérové knihovny](#) [17] a autorka nově zveřejněné metodické příručky [Přístupné webové stránky](#) [18]. Akci uvedla a moderovala PhDr. Linda Jansová, Ph.D., z Národní knihovny ČR.

Z akce byl také zveřejněn videozáznam:

Záznam zahrnuje především přednáškovou část akce; praktická část semináře do něj zařazena není. Tento článek je proto pojat tak, že části semináře, které jsou obsažené v záznamu, shrnuje pouze stručně; naopak značná pozornost je věnována dílčím i souhrnným výsledkům práce ve skupinách.

Přednáška Proč, čím a jak testovat přístupnost

R. Pavlíček nejprve poskytl dvě základní odpovědi na otázku, proč bychom měli testovat přístupnost webu:

- potřebuji zjistit, zda web neklade uživatelům překážky;
- potřebuji zjistit, zda je web v souladu s legislativou (konkrétně se [zákonem o přístupnosti](#) [19]).

Přednášející zdůraznil, že sám vždy preferuje první důvod testování.

Jsou také různé možnosti, jak k testování přistoupit prakticky. Testování lze provést svépomocí nebo využít služeb externího subjektu. Obě varianty mají výhody i nevýhody. Např. i při využití služeb externího subjektu je třeba počítat s tím, že nejde o službu na klíč; aby bylo testování užitečné, je nezbytné, aby zadavatel (v našem případě knihovna) byl s příslušným externím subjektem v úzkém kontaktu a na testování aktivně spolupracoval. Užitečné je doplnění o uživatelské testování.

Existuje také řada automatických validátorů přístupnosti. Ty je samozřejmě vhodné použít, ale je nutné mít na paměti, že odhalí jenom přibližně pětinu možných problémů s přístupností a že výsledky validace je třeba manuálně projít a vyhodnotit.

Je také nezbytné si uvědomit, že se velmi těžko simuluje způsob práce handicapovaného uživatele; běžný uživatel handicap nemá, a proto s asistivní technologií pracuje jinak.

Klíčové je také vědět, že existují nejenom uživatelé s trvalými handicapy (především ti s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením a s kognitivními poruchami), ale taktéž uživatelé s handicapem dočasnými (např. se zlomenou rukou).

Na přístupnost má vliv nejenom stav vlastního webu, ale i to, v jakém prohlížeči, s jakou asistivní technologií a jak dobře uživatel pracuje. Může se tedy stát, že ač je web jako takový velmi dobře přístupný, uživateli s handicapem se s ním pracuje hůř, protože např. používá příliš starou verzi webového prohlížeče nebo odečítače obrazovky.

V rámci svého vystoupení R. Pavlíček předvedl i **praktické ukázky testovacích nástrojů** ve webovém prohlížeči Chrome (v závorce jsou vždy uvedeny odkazy na konkrétní časy z videozáznamu, kdy začíná představení daného nástroje):

- kontrolu **nadpisové osnovy** pomocí nástroje [HeadingsMap](#) [20] (viz [36:29](#) [21]);
- zvýraznění **oblastí stránky** s využitím nástroje [Landmarks](#) [22] (viz [38:38](#) [23]);
- použití **běžné klávesnice** ke kontrole přístupnosti (viz [41:00](#) [24]);
- zvýraznění **aktivního prvku** nástrojem [Focus Indicator](#) [25] (viz [43:05](#) [26]);
- **pohyb pomocí tabulátoru** za využití nástroje [Accessibility Insights](#) [27] (viz [43:29](#) [28]);
- **kontrolu kontrastu** rovněž pomocí nástroje Accessibility Insights (viz [47:30](#) [29]) a také pomocí validátoru [WAVE](#) [30] (viz [48:03](#) [31]) a nástroje [Color Contrast Analyzer](#) [32] (viz [48:52](#) [33]).

V závěru přednášející zdůraznil, že přístupnost je důležitá z toho důvodu, aby lidé s handicapem měli zajištěn rovnocenný přístup k informacím.

V diskusní části zazněl jednak návrh provádět uživatelské testování i v nynější koronavirové době (R. Pavlíček potvrdil, že v online podobě je lze s úspěchem realizovat), jednak komentář k používání značek ARIA v kódu stránek (jsou užitečné např. v případě pole pro vyhledávání bez přiřazeného popisku, pro obrázkové nadpisy či pro různé přepínače; obecně jde o relativně snadný nástroj k nápravě drobných nedostatků na webu).

Práce ve skupinách

Po přednášce následoval úvod k práci ve skupinách. Zadání práce detailně vysvětlila E. Cerniňáková.

(Pro úplnost dodejme, že v návaznosti na přednášku E. Cerniňáková názorně ukázala ještě práci s dalším nástrojem – s rozšířením [Web Developer](#) [34], které bylo doporučeno pro splnění jednoho ze zadaných úkolů – viz čas [1:04:00](#) [35] záznamu.)

Účastníci byli rozděleni do celkem šesti skupin, přičemž každá ze skupin se zabývala webem a katalogem knihovny, ze které pocházel některý z přihlášených na seminář (žádný z účastníků však nehodnotil web vlastní knihovny). Zároveň měl každý jednotlivec předem přidělen konkrétní úkol ke zpracování. Cílem bylo zajistit co nejhladší průběh skupinové práce i v případě, kdy by někteří účastníci měli horší internetové připojení a nemohli plnohodnotně komunikovat s ostatními členy své skupiny. Ke komunikaci měla každá skupina k dispozici vlastní místnost v Jitsi Meet. Přehled rozdělení úkolů byl zpřístupněn v prostředí Disku Google, přičemž pro odevzdávání výstupů byl připraven online formulář. Účastníci měli zároveň zpřístupněnou tabulku s odeslanými výsledky.

Pro testování byly vybrány weby a katalogy těchto šesti knihoven:

- Národní lékařské knihovny;
- Knihovny Jiřího Mahena v Brně;
- Knihovny města Police nad Metují;
- Moravské zemské knihovny;
- Městské knihovny Semily;
- Masarykovy veřejné knihovny Vsetín.

Pro testování každého webu a katalogu bylo zadáno šest úkolů:

- [Ověření dostupnosti informací o službách pro osoby se specifickými potřebami a informace o registraci v katalogu](#) [36];
- [Testování pohybu na webu](#) [37] [pomocí klávesnice](#) [37] (resp. testování ovladatelnosti webového rozhraní pouze pomocí klávesnice);

- [Ověření dostatečného kontrastu mezi písmem a pozadím](#) [38];
- [Ověření dostupnosti informací s vypnutými obrázky](#) [39];
- [Ověření vhodnosti zástupných textů odkazů](#) [40] (zástupnými texty odkazů je míněno textové označení odkazů, pozn. red.);
- [Ověření vhodnosti odkazů na dokumenty ke stažení a dostupnosti e-knih](#) [41].

Pro ty, kteří by měli svůj úkol brzy hotov, byly připraveny ještě [úkoly navíc](#) [42].

Jedná se pochopitelně o výběr úloh, které pokrývají pouze vybrané aspekty přístupnosti. Zadání bylo voleno tak, aby bylo možné jej splnit cca za 30 až 45 minut (včetně diskuse ve skupině).

Výsledky práce jsou prezentovány níže. Jednotlivá zjištění jsou seskupena podle knihoven a na druhé úrovni podle úkolů (viz pořadí výše). V případě hlubšího zájmu o problematiku doporučujeme se nejprve podrobněji seznámit se zněním úkolů (viz odkazy výše) a teprve poté si přečíst výsledky hodnocení.

Je rovněž nutné podotknout, že ne všechny skupiny byly reálně plně obsazeny. Proto u některých knihoven najdete výsledky všech šesti základních úkolů a u některých knihoven nikoliv.

Zároveň je třeba mít na paměti, že byť se mezi účastníky našli i ti, kteří byli s problematikou přístupnosti již poměrně dobře obeznámeni, většina z nich se praktickým testováním zabývala poprvé. S tím je při interpretaci výsledků nutné počítat (výsledky jsou uvedeny v podobě, jak byly odevzdány, resp. prezentovány na semináři).

Národní lékařská knihovna

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://nlk.cz/> [43] a katalog na adrese <https://www.medvik.cz/> [44].



[45]

Hlavní stránka webu Národní lékařské knihovny (zdroj: <https://nlk.cz/> [43], získáno 30. 12. 2020)

Informace o službách a o registraci

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami se na webu nalézt nepodařilo.

Přístup ke katalogu na webu knihovny byl vyhodnocen jako snadný.

Uživatel, který do knihovny přišel poprvé, v katalogu dostatečně snadno zjistí, jak se do knihovny může zaregistrovat.

Ovládání pomocí klávesnice

Na hlavní stránce jak webu, tak katalogu knihovny:

- jsou pomocí klávesnice dostupné všechny ovládací prvky;
- požadovanou akci lze spustit pomocí klávesnice;
- je možné se pomocí klávesnice dostat zpět na ovládací prvky na začátku stránky;
- není možné přeskočit navigaci (menu) a dostat se rovnou na první odkaz v hlavním obsahu stránky;
- není dostatečně zřetelně vidět, na kterém odkazu na stránce se uživatel právě nachází.

Kontrast mezi písmem a pozadím

Výsledky testování hlavní stránky webu knihovny jsou k dispozici na adrese <https://wave.webaim.org/report#/nlk.cz> [46]; výsledky testování vstupní stránky katalogu pak na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.medvik.cz/> [47].

V tab. 1 najdete vyhodnocení kontrastu u vybraných prvků na webu a v katalogu.

Tab. 1: Kontrast na webu a v katalogu Národní lékařské knihovny

Prvek	Je kontrast na webu dostatečný?	Je kontrast v katalogu dostatečný?
položky menu	ano	ne
drobečková navigace	prvek tam nebyl	prvek tam nebyl
tlačítka	ne	ano
nadpis první úrovně	ano	prvek tam nebyl
nadpis druhé úrovně	ano	prvek tam nebyl
běžný text	prvek tam nebyl	ano
odkaz v běžném textu	prvek tam nebyl	ano

Pokud jde o web knihovny, lze celkově shrnout, že všechny části textu jsou dostatečně kontrastní vůči pozadí. V katalogu se v přibližně stejné míře vyskytuje dostatečně i nedostatečně kontrastní text.

Ke zjištění byl připsán komentář: „(Technická: Tři možnosti pro zhodnocení (vše OK / padesát na padesát / nic OK) je málo.) Pokud jde o homepage NLK, je to s kontrastem na 99 % v pořádku. Jakmile se člověk proklikne na nějakou další stránku, je to už horší (to však nebylo předmětem zadání). Pokud jde o online katalog – v tomto případě portál Medvik –, je to víceméně OK s výjimkou sekce *Hledej v a záložek*.“

Textové označení odkazů

Na webu knihovny jsou všechna textová označení odkazů srozumitelná i bez kontextu; v katalogu část textových označení srozumitelná je, část nikoliv.

Ke zjištění byl připsán komentář: „Na webových stránkách jsou všechny odkazy srozumitelné. V katalogu u dalších dostupných zdrojů je za názvem uvedeno slovo *info*.“

Úkoly 4 a 6 nebyly zpracovány.

Prezentace výsledků

Při prezentaci výsledků byla zmíněna především skutečnost, kdy pokud si ke zkoumání vybereme pouze hlavní stránku webu, resp. katalogu, některé prvky se tam neobjeví. Uživatelé se s nimi setkají až na dalších stránkách; může jít např. o základní text.

R. Pavlíček doplnil, že tím si připomínáme otázku stanovení rozsahu testování. Právě v tomto směru je žádoucí, aby se do testování (pokud by ho prováděl někdo jiný) zapojili knihovníci, kteří vědí, které stránky webu jsou nejnavštěvovanější nebo co jsou slabší místa webu.

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://www.kjm.cz/> [48] a katalog na adrese <https://katalog.kjm.cz/ar1-kjm/cs/index/> [49].



[50]

Hlavní stránka webu Knihovny Jiřího Mahena v Brně (zdroj: <https://www.kjm.cz/> [48], získáno 30. 12. 2020)

Informace o službách a o registraci

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami jsou na webu dostupné a uživatel se k nim dostane velmi pohodlně, tj. zcela bez problémů, bez ohledu na to, jestli používá nebo nepoužívá myš. Jsou formulovány dostatečně srozumitelně.

Přístup ke katalogu na webu knihovny byl vyhodnocen jako snadný.

Uživatel, který do knihovny přišel poprvé, v katalogu dostatečně snadno zjistí, jak se do knihovny může zaregistrovat.

Ke zjištění byl připsán komentář: „Vyhledání specifických služeb pro handicapované je na webu zobrazeno velmi zřetelně a popsáno srozumitelně a obsažně. Je skvěle strukturováno podle typu handicapu. Přístup do katalogu knihovny je na webových stránkách snadno dostupný, v samotném rozhraní katalogu jsou informace o registraci čtenáře uvedeny dokonce na několika místech, ale jejich nalezení vyžaduje pozornější průzkum a pochopení výrazu *předregistrace*.“

Ovládání pomocí klávesnice

Na hlavní stránce jak webu, tak katalogu knihovny:

- jsou pomocí klávesnice dostupné všechny ovládací prvky;
- požadovanou akci lze spustit pomocí klávesnice;
- je možné se pomocí klávesnice dostat zpět na ovládací prvky na začátku stránky;
- je dostatečně zřetelně vidět, na kterém odkazu na stránce se uživatel právě nachází.

Na hlavní stránce webu je možné přeskočit navigaci (menu) a dostat se rovnou na první odkaz

v hlavním obsahu stránky, na hlavní stránce katalogu však nikoliv.

Kontrast mezi písmem a pozadím

Výsledky testování hlavní stránky webu knihovny jsou k dispozici na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.kjm.cz/> [51]; výsledky testování vstupní stránky katalogu pak na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.kjm.cz/katalog> [52].

V tab. 2 najdete vyhodnocení kontrastu u vybraných prvků na webu a v katalogu.

Tab. 2: Kontrast na webu a v katalogu Knihovny Jiřího Mahena v Brně

Prvek	Je kontrast na webu dostatečný?	Je kontrast v katalogu dostatečný?
položky menu	ne	ano
drobečková navigace	ne	ano
tlačítka	ne	ano
nadpis první úrovně	ne	ano
nadpis druhé úrovně	ano	ne
běžný text	ano	ano
odkaz v běžném textu	ano	ne

Pokud jde o web knihovny, lze celkově shrnout, že převažuje nedostatečně kontrastní text. V katalogu se v přibližně stejné míře vyskytuje dostatečně i nedostatečně kontrastní text.

Dostupnost informací s vypnutými obrázky

Na webu knihovny nejsou v textové podobě dostupné všechny informace, které jsou k dispozici při běžném zobrazení stránky; v katalogu naopak ano.

Zjištění bylo doplněno komentářem: „Katalog se tváří dobře, jen u loga chybí název. A všechny náhledy knih se jmenují *Knih*. Na webu knihovny je v záhlaví obrázek knih s odkazem na hlavní stránku, kde se po vypnutí obrázků odkaz přepíše přes sebe a je nečitelný. Ale to je spíš responzibilitou (při zvětšení to přečíst jde). A některé odkazy v levé části nejsou popsány.“

Textové označení odkazů

Na webu i v katalogu knihovny jsou všechna textová označení odkazů srozumitelná i bez okolního kontextu.

Odkazy na dokumenty a e-knihy

Na webu knihovny nejsou odkazy na dokumenty ke stažení prezentovány správně. Dokument ke stažení byl vyhodnocen jako vhodný způsob zpřístupnění daných informací.

Odkazy na e-knihy jsou z pohledu uživatele prezentovány vhodně a jsou k dispozici přímo v katalogu knihovny.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „U odkazů ke stažení (sekce Dokumenty) chybí druh dokumentu (pdf, doc apod.) a velikost souboru. Prezentace e-knih mi přijde velmi podrobná. U každého typu je vypsán postup (v pdf, chybí označení dokumentu). Na knihy se lze prokliknout přímo z článků o e-knihách. E-knihy jsou dostupné také z katalogu (ikonka u jednotlivých knih).“

Prezentace výsledků

Web Knihovny Jiřího Mahena v Brně v zásadě prošel „bez ztráty kytičky“. Při testování se ale zjistilo, že po vypnutí obrázků se některé odkazy úplně ztratí. Ovládání pomocí klávesnice bylo bezproblémové, pouze v katalogu nebylo možné přeskočit hlavní menu. To ale nemusí nutně být chyba, protože katalog v podstatě funguje jako vyhledávač. Informace byly snadno dostupné a čitelné.

Knihovna města Police nad Metují

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://www.knihovna-police.cz/> [53] a katalog na adrese <https://www.knihovna-police.cz/katalog/> [54].

středa 30. prosinec 2020 15:23

DOBŘÍ A KRÁSNÁ KNIHA JE TA, KTERÁ PLNÝMI HRSTMI ROZSÉVÁ OTAZNÍKY.

Jean Cocteau



KNIHOVNA MĚSTA POLICE NAD METUJÍ

Úvod O knihovně Služby On-line služby E-literatura Pro děti Pro knihovny Zajímavé odkazy

Rychlé odkazy

- Seznam knihoven
- Police nad Metují a Policko
- Internetové vyhledávače

Podmínky provozu v knihovně od 23. 12. 2020

Od 23. 12. 2020 do 3. 1. 2021 bude zavřeno.

Pokud bude PES 4: v pondělí 4. 1. 2021 výdejní okénko předem objednaných knih

Vytisknout E-mail

hledání...

Půjčovní doba			
Pondělí	12:00	16:00	Děti
Úterý	09:00	17:00	Dospělí

[55]

Hlavní stránka webu Knihovny města Police nad Metují (zdroj: <https://www.knihovna-police.cz/> [53], získáno 30. 12. 2020)

Informace o službách a o registraci

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami se na webu nalézt nepodařilo.

Přístup ke katalogu na webu knihovny byl vyhodnocen jako snadný.

Uživatel, který do knihovny přišel poprvé, v katalogu dostatečně snadno zjistí, jak se do knihovny může zaregistrovat.

Kontrast mezi písmem a pozadím

Výsledky testování hlavní stránky webu knihovny jsou k dispozici na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.knihovna-police.cz/> [56]; výsledky testování vstupní stránky katalogu pak na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.knihovna-police.cz/katalog/> [57].

V tab. 3 najdete vyhodnocení kontrastu u vybraných prvků na webu a v katalogu.

Tab. 3: Kontrast na webu a v katalogu Knihovny města Police nad Metují

Prvek	Je kontrast na webu dostatečný?	Je kontrast v katalogu dostatečný?
-------	---------------------------------	------------------------------------

položky menu	ne	ano
drobečková navigace	ano	prvek tam mebyl
tlačítka	ne	ano
nadpis první úrovně	prvek tam nebyl	prvek tam nebyl
nadpis druhé úrovně	ano	ano
běžný text	ano	ne
odkaz v běžném textu	ne	ano

Pokud jde o web i o katalog knihovny, lze celkově shrnout, že se v přibližně stejné míře vyskytuje dostatečně i nedostatečně kontrastní text.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Na stránkách katalogu se mi zdál nekontrastní text vůči šedému pozadí. To WAVE vyhodnotil jako bezproblémové.“

Úkol 2 a úkoly 4 až 6 nebyly zpracovány.

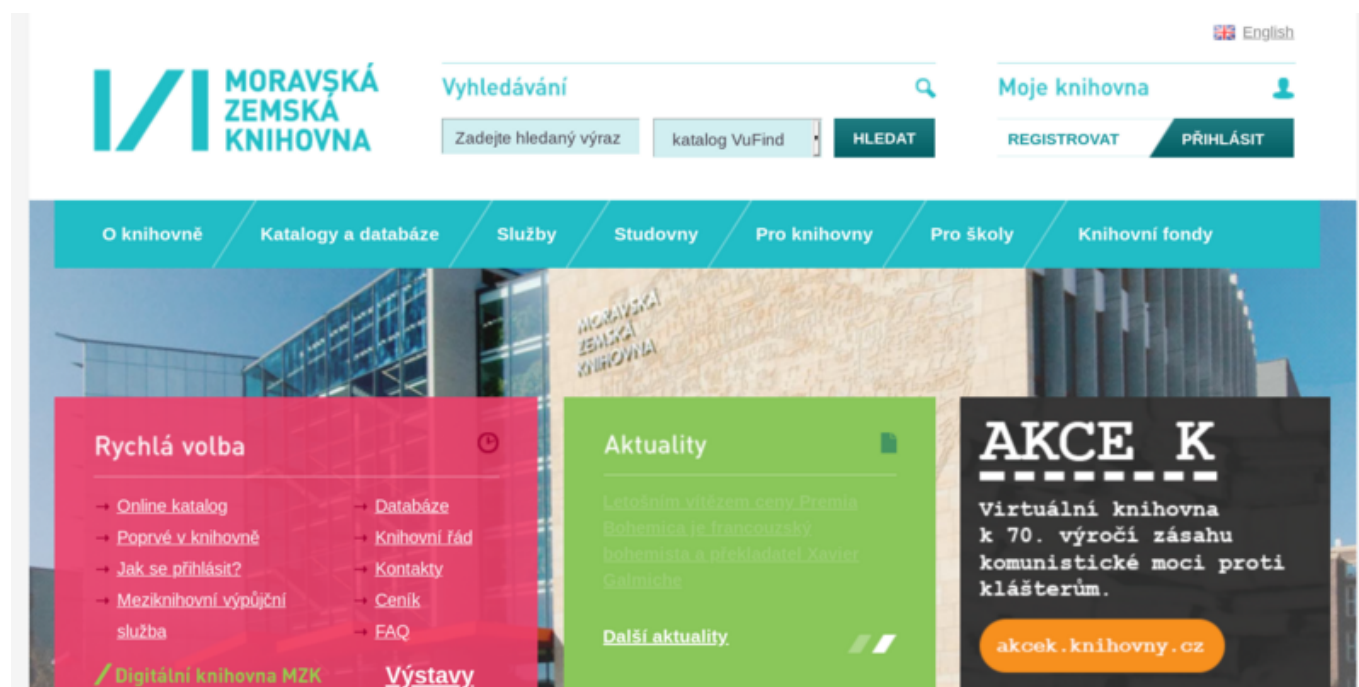
Prezentace výsledků

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami se nepodařilo dohledat; informace o registraci přímo v katalogu nebyla, ale podařilo se ji najít v sekci Poprvé v knihovně. Pokud se týká kontrastu, na webu se vyskytuje hůř čitelný bílý text na světle modrém pozadí.

R. Pavlíček doplnil, že na webu je problematické menu; E. Cerniňáková dodala, že najít na knihovních webech příklad správně fungujícího rozbalovacího menu je velmi obtížný úkol.

Moravská zemská knihovna

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://www.mzk.cz/> [58] a katalog na adrese <https://vufind.mzk.cz/> [59].



[60]

Hlavní stránka webu Moravské zemské knihovny (zdroj: <https://www.mzk.cz/> [58], získáno 30. 12. 2020)

Informace o službách a o registraci

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami se na webu nalézt nepodařilo.

Přístup ke katalogu na webu knihovny byl vyhodnocen jako snadný.

Uživatel, který do knihovny přišel poprvé, v katalogu dostatečně snadno zjistí, jak se do knihovny může zaregistrovat.

Ovládání pomocí klávesnice

Na hlavní stránce jak webu, tak katalogu knihovny:

- jsou pomocí klávesnice dostupné všechny ovládací prvky;
- požadovanou akci lze spustit pomocí klávesnice;
- je možné se pomocí klávesnice dostat zpět na ovládací prvky na začátku stránky;
- není možné přeskočit navigaci (menu) a dostat se rovnou na první odkaz v hlavním obsahu stránky;
- není dostatečně zřetelně vidět, na kterém odkazu na stránce se uživatel právě nachází.

Kontrast mezi písmem a pozadím

Výsledky testování hlavní stránky webu knihovny jsou k dispozici na adrese

<https://wave.webaim.org/report#/https://www.mzk.cz/> [61]; výsledky testování vstupní stránky katalogu pak na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://vufind.mzk.cz/> [62].

V tab. 4 najdete vyhodnocení kontrastu u vybraných prvků na webu a v katalogu.

Tab. 4: Kontrast na webu a v katalogu Moravské zemské knihovny

Prvek	Je kontrast na webu dostatečný?	Je kontrast v katalogu dostatečný?
položky menu	ne	ne
drobečková navigace	ne	ne
tlačítka	ne	ne
nadpis první úrovně	ne	ne
nadpis druhé úrovně	ne	ne
běžný text	ano	ne
odkaz v běžném textu	ano	ne

Pokud jde o web i o katalog knihovny, lze celkově shrnout, že převažuje nedostatečně kontrastní text.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Zkoušela jsem vyhledat knihu – také bez dostatečného kontrastu.“

Dostupnost informací s vypnutými obrázky

Na webu knihovny nejsou v textové podobě dostupné všechny informace, které jsou k dispozici při běžném zobrazení stránky; v katalogu naopak ano.

K výsledku byl připsán komentář: „Alternativní názvy obrázků chybí (i v katalogu), na webu se ztratí menu Rychlá volba.“

Textové označení odkazů

Jak u webu, tak u katalogu bylo zjištěno, že část textových označení odkazů je srozumitelná i bez kontextu a část nikoliv.

Odkazy na dokumenty a e-knihy

Na webu knihovny jsou odkazy na dokumenty ke stažení prezentovány správně. Dokument ke stažení byl vyhodnocen jako vhodný způsob zpřístupnění daných informací.

Odkazy na e-knihy nejsou z pohledu uživatele prezentovány vhodně a nejsou ani k dispozici přímo v katalogu knihovny.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Knihovní řád, ceník – web, výroční zprávy – PDF, e-knihy – odkaz na externí web (uveden). Já měla s vyhledáváním e-knih dost problémy, ale to bude nejspíš chyba na mé straně coby uživatele.“

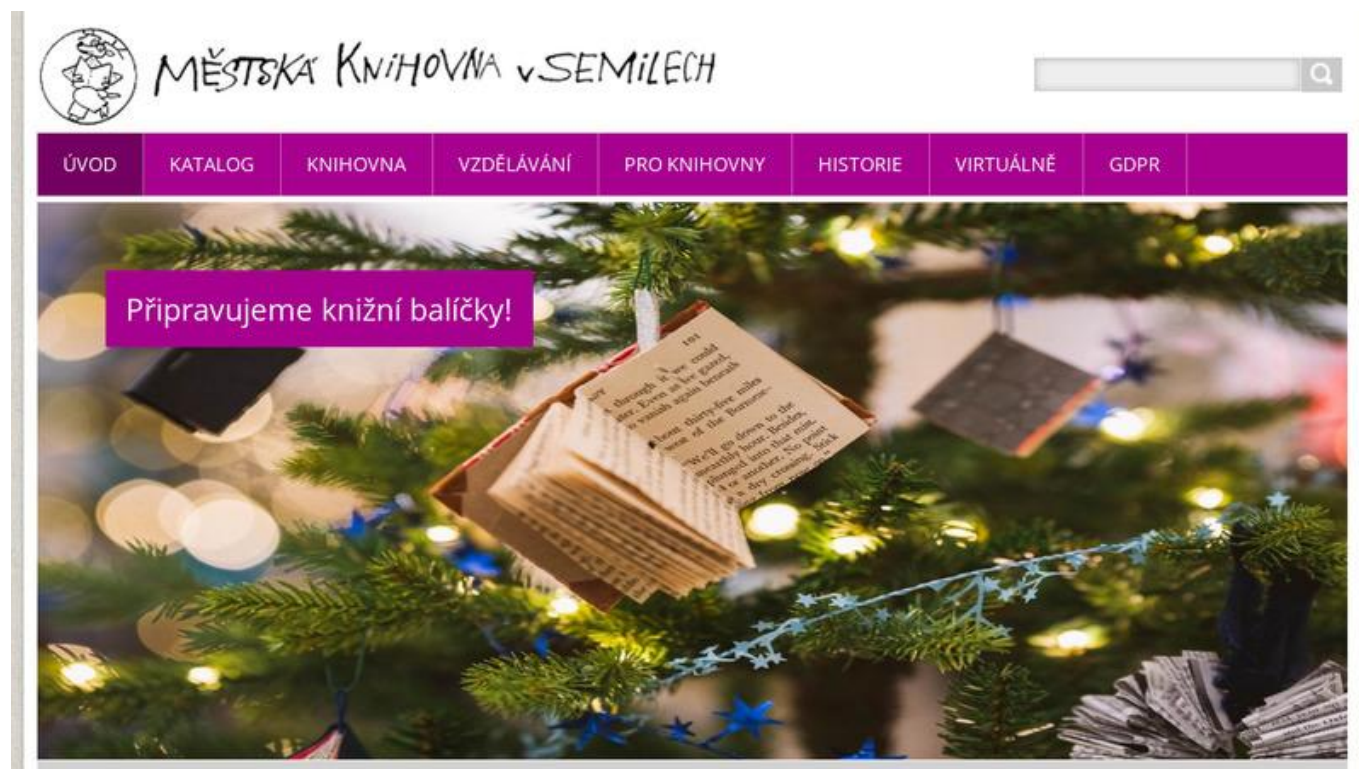
Prezentace výsledků

Služby pro osoby se specifickými potřebami na webu nebyly popsány; ovládání pomocí klávesnice (s výjimkou přeskokování) fungovalo. Informace o registraci byla dostupná bez problémů.

Problematický byl naopak kontrast (šedé pozadí s modrým textem) a nedařilo se najít e-knihy.

Městská knihovna Semily

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://www.knihovnasemily.cz/> [63] a katalog na adrese <https://semily.tritius.cz/> [64].



[65]

Hlavní stránka webu Městské knihovny Semily (zdroj: <https://www.knihovnasemily.cz/> [63], získáno 30. 12. 2020)

Odkazy na dokumenty a e-knihy

Na webu knihovny jsou odkazy na dokumenty ke stažení prezentovány správně. Odpověď na otázku, zda je dokument ke stažení vhodný ke zpřístupnění daných informací, nebyla uvedena.

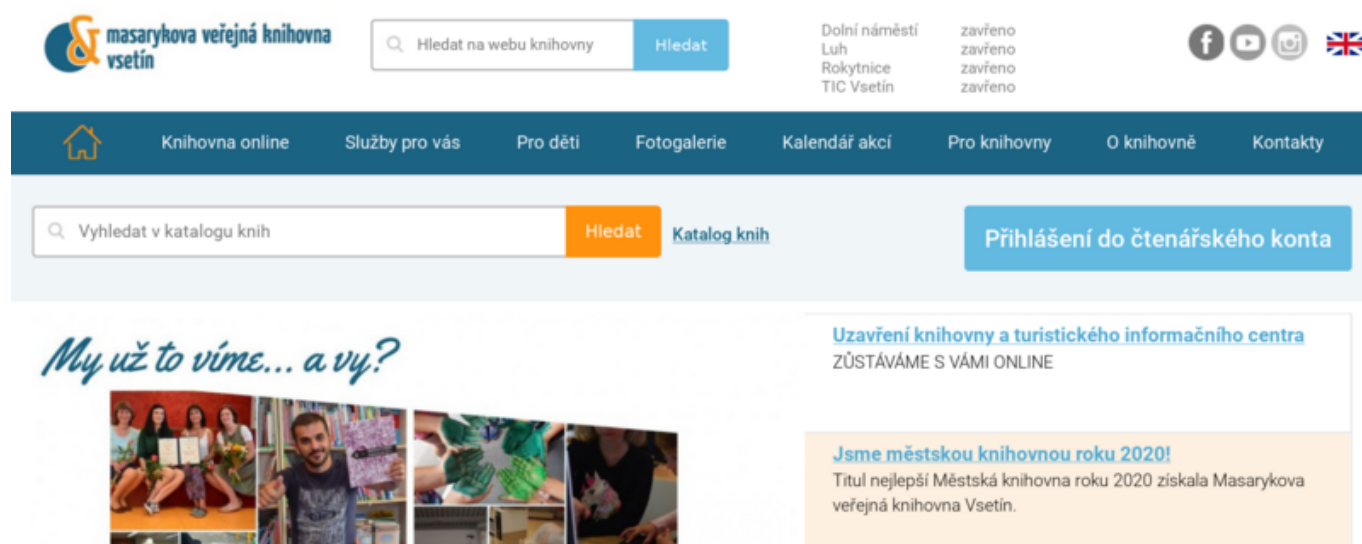
Odkazy na e-knihy jsou z pohledu uživatele prezentovány vhodně a jsou k dispozici přímo v katalogu knihovny.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Webové stránky knihovny v Semilech pro mne nejsou uživatelsky příjemné (možná jde o zvyk). Propracovat se v katalogu k e-knihám nelze bez prostudování návodu (tj. nelze to snadno). Z katalogu se mi nedaří dostat zpět na hlavní stránku knihovny.“

Úkoly 1 až 5 nebyly zpracovány. Prezentace výsledků v rámci semináře neproběhla.

Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Předmětem zkoumání byl web na adrese <https://www.mvk.cz/> [66] a katalog na adrese <https://katalog.mvk.cz/> [67].



[68]

Hlavní stránka webu Masarykovy veřejné knihovny Vsetín (zdroj: <https://www.mvk.cz/> [66], získáno 30. 12. 2020)

Informace o službách a o registraci

Informace o službách pro osoby se specifickými potřebami se na webu nalézt podařilo. Pokud uživatel nepoužívá myš, dostane se k nim spíše pohodlně, tj. s drobnými problémy; používá-li myš, pak velmi pohodlně.

Informace jsou formulovány dostatečně srozumitelně.

Přístup ke katalogu na webu knihovny byl vyhodnocen jako snadný.

Uživatel, který do knihovny přišel poprvé, v katalogu dostatečně snadno zjistí, jak se do knihovny může zaregistrovat.

Ovládání pomocí klávesnice

Na hlavní stránce jak webu, tak katalogu knihovny:

- požadovanou akci lze spustit pomocí klávesnice;
- není možné se pomocí klávesnice dostat zpět na ovládací prvky na začátku stránky;
- není možné přeskočit navigaci (menu) a dostat se rovnou na první odkaz v hlavním obsahu stránky;
- je dostatečně zřetelně vidět, na kterém odkazu na stránce se uživatel právě nachází.

Zatímco na hlavní stránce webu jsou všechny ovládací prvky dostupné pomocí klávesnice, na hlavní stránce katalogu tomu tak není.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Nejsem si jistá, jestli jsem u bodů s přeskočením menu a přechodem k hlavnímu obsahu nebo s návratem k menu nedělala něco špatně, že mi to nešlo.

V katalogu byl konkrétně problém s kategoriemi Rejstříky a Zajímavé tituly, které mají podkategorie. Na ty jsem se nedokázala dostat.“

Kontrast mezi písmem a pozadím

Výsledky testování hlavní stránky webu knihovny jsou k dispozici na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://www.mvk.cz/> [69]; výsledky testování vstupní stránky katalogu pak na adrese <https://wave.webaim.org/report#/https://katalog.mvk.cz/> [70]#!.

V tab. 5 najdete vyhodnocení kontrastu u vybraných prvků na webu a v katalogu.

Tab. 5: Kontrast na webu a v katalogu Masarykovy veřejné knihovny Vsetín

Prvek	Je kontrast na webu dostatečný?	Je kontrast v katalogu dostatečný?
položky menu	ano	ne
drobečková navigace	ne	prvek tam nebyl
tlačítka	ne	prvek tam nebyl
nadpis první úrovně	prvek tam nebyl	prvek tam nebyl
nadpis druhé úrovně	ne	prvek tam nebyl
běžný text	ne	ano
odkaz v běžném textu	ne	

Pokud jde o web i o katalog knihovny, lze celkově shrnout, že převažuje nedostatečně kontrastní text.

Ke zjištění byl připsán komentář: „Stránka s katalogem se v nástroji načetla pouze částečně.“

Dostupnost informací s vypnutými obrázky

Na webu knihovny jsou v textové podobě dostupné všechny informace, které jsou k dispozici při běžném zobrazení stránky; v katalogu naopak ne.

Textové označení odkazů

Na webu i v katalogu knihovny jsou všechna textová označení odkazů srozumitelná i bez kontextu.

Ke zjištění byl připsán komentář: „Zdá se mi, že všechny zástupné texty odkazů jsou srozumitelné. U některých textů odkazů je navíc ještě možnost více, která odazuje na totéž jako zástupný text odkazu, takže je možná zbytečná (ale to je jen můj názor).“

Odkazy na dokumenty a e-knihy

Na webu knihovny jsou odkazy na dokumenty ke stažení prezentovány správně. Dokument ke stažení byl vyhodnocen jako vhodný způsob zpřístupnění daných informací.

Odkazy na e-knihy jsou z pohledu uživatele prezentovány vhodně a jsou k dispozici přímo v katalogu knihovny.

Ke zjištění byl doplněn komentář: „Na webu knihovny jsem našla všechny dokumenty ke stažení, které jsem hledala. Všechny odkazy na dokumenty fungují, ač u nich není přímo napsán formát (např. pdf). Odkaz na e-výpůjčky je přímo v katalogu knihovny, a ačkoliv prozatím s e-výpůjčkami

nemám zkušenosti, zdá se, že pro uživatele jsou vhodně prezentovány.”

Prezentace výsledků

Všechno bylo víceméně v pořádku, vyskytlo se pouze několik problematických drobností. U dokumentů ke stažení nebyl uveden formát ani velikost. V katalogu byl problém s kategoriemi v menu, které měly ještě podkategorie, a problém s kontrastem. Prezentující nicméně vyjádřila nejistotu v tom, zda testování ve skupině realizovali správným způsobem.

E. Cerniňáková doplnila, že si je nutno uvědomit, že uživatelé také nemusejí být se vším detailně obeznámeni; musíme počítat s tím, že web by měl být přístupný i pro ty, kteří nejsou příliš zběhlí v práci s počítačem. R. Pavlíček dodal, že právě z toho důvodu je užitečné uživatelské testování. Knihovna jej může realizovat „podomácku“, stačí získat pár dobrovolníků, kteří na webu zkusí realizovat zadané úkoly (např. najít, jaké služby knihovna nabízí zrakově postiženým nebo jaká je výše ročního čtenářského poplatku), a sledovat, jak se úkolů zhostili.

Shrnutí nejčastějších problémů v oblasti přístupnosti

E. Cerniňáková shrnula (jak na základě výsledků práce skupin, tak na základě svých vlastních zkušeností), se kterými problémy v oblasti přístupnosti se na webech knihoven nejčastěji setkáváme:

- **Nepřístupné menu:** Menu často není přístupné pomocí klávesnice; uživatel se mnohdy pomocí klávesnice nedostane na položky vnořeného seznamu, nebo je naopak nucen projít všechny podřazené položky, aby se dostal k další hlavní položce.
- **Nepřístupné dokumenty:** U dokumentů často nebývá uveden formát souboru ani jeho velikost, ale především uživatel po jeho otevření mnohdy zjistí, že dokument jako takový není přístupný (nebo není přístupná jeho část), protože se jedná o sken (přesněji o obrázek bez textové vrstvy); odečítač obrazovky v takovém případě nic nepřečte. To je velmi problematické v případě, že se jedná o důležité informace – knihovní řád, opatření proti koronaviru apod.
- **Kontrasty:** Často jsou nedostatečné; jde mj. o kombinace modré, bílé a šedé. Proto se vyplatí kontrast kontrolovat pomocí automatických nástrojů (validátorů).
- **Zveřejňování informací pomocí obrázků:** Vypneme-li si na webu obrázky a zobrazíme-li si pouze alternativní popisky, mnohdy je k dispozici jen název souboru. Bývá to případ pozvánky na akce či nejrůznějších aktualit.
- **Textová označení odkazů:** Velmi často se vyskytují nicneříkající odkazy typu „zde“. To je při procházení odkazů problém zejména pro nevidomé uživatele, kteří bez okolních informací nezjistí, kam odkaz vede.
- **Nedostupnost informací o službách pro osoby se specifickými potřebami:** Stává se, že knihovna tyto služby nabízí, ale uživatelé se o tom nedozvědí.

R. Pavlíček ještě doplnil, že **přístupnost není v rozporu s estetikou**. To, že informace mají být přístupné, neznamená, že bychom na web neměli např. dávat pozvánky na akce v pěkné grafické podobě. Informace bychom ale zároveň měli nabízet v přístupné (textové) podobě, ať už např. přímo na webové stránce nebo třeba v podobě textové vrstvy PDF. Upozornil také, že na jaře 2020

o protikoronavirových opatřeních přístupně neinformovalo ani Ministerstvo zdravotnictví ČR. E. Cerniňáková připomněla, že na přístupnost bychom měli myslet i v případě elektronické pošty.

Představení příručky Přístupné webové stránky

Příručku [Přístupné webové stránky](#) [71] představila její autorka E. Cerniňáková prostřednictvím videa:

Závěrem

Online seminář Informační technologie v knihovnách 2020 přinesl nejenom možnost se prakticky seznámit s různými nástroji a způsoby hodnocení přístupnosti knihovných webů a katalogů, ale vznikly i výstupy, s nimiž mohou pracovat nejenom účastníci semináře, ale i další zájemci o problematiku přístupnosti. Těmito výstupy, které přináší a/nebo na které upozorňuje tento článek, jsou:

- dílčí hodnocení přístupnosti stránek celkem šesti knihoven;
- možnost využít zadání seminářových úloh i kdykoliv po vlastní akci;
- vrátit se v úplnosti k přednášce R. Pavlíčka.

Doplňme, že chcete-li se s jednotlivými dílčími tématy seznámit podrobně, můžete vedle videozáznamu využít i [prezentaci R. Pavlíčka ze semináře](#) [72].

Online seminář se setkal s kladným hodnocením ze strany účastníků. Několik citátů najdete i v [příspěvku o semináři na blogu POSLEPU](#) [73].

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/online-seminar-informacni-technologie-v>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/online-seminar-informacni-technologie-v>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/cerninakova-eva>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/pavliceck-radek>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>
- [7] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/katalogy>
- [8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/pristupnost-webu>
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/webove-prezentace>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/regiony/01-praha>
- [11] <https://www.skipcr.cz/regiony/01-praha>
- [12] <https://www.nkp.cz/>
- [13] <https://knihovna.jabok.cz/cs>
- [14] <https://www.osvobozena-knihovna.cz/>

- [15] <https://www.skipcr.cz/regiony/01-praha/akce/skip-pro-praxi/seminar-informacni-technologie-v-knihovnach-2020>
- [16] <https://www.teiresias.muni.cz/>
- [17] https://www.skipcr.cz/odborne-organy/bezbarierove_knihovny
- [18] <https://prirucky.ipk.nkp.cz/pristupnost/start>
- [19] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-99>
- [20] <https://chrome.google.com/webstore/detail/headingsmap/flbjommegcjnjpdmekndiocclhjacmbi?hl=en>
- [21] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2189s>
- [22] <https://chrome.google.com/webstore/detail/landmark-navigation-via-k/ddpokpbjopmeeiolheeijpkonlkklgp>
- [23] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2318s>
- [24] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2460s>
- [25] <https://chrome.google.com/webstore/detail/focus-indicator/heoeadndnhebmfecbjccbmccmaoedlf>
- [26] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2585s>
- [27] <https://chrome.google.com/webstore/detail/accessibility-insights-fo/pbjkligggfmakdaogkfomddhfmjjeni?hl=en>
- [28] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2609s>
- [29] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2850s>
- [30] <https://wave.webaim.org/>
- [31] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2883s>
- [32] <https://chrome.google.com/webstore/detail/color-contrast-analyzer/dagdlcijhfbmgkjokkjicnnfimebcll?hl=en>
- [33] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=2932s>
- [34] <https://chrispederick.com/work/web-developer/>
- [35] <https://www.youtube.com/watch?v=dsqEy678YA4&t=3840s>
- [36] https://docs.google.com/document/d/1ch_2M_AthXVfK1RH3aFUpPTWdP0Kr8TRC5aaoKkjRiU/edit?usp=sharing
- [37] https://docs.google.com/document/d/1t_l-YP1FnAgFMz6UUTAbWalrcXslhsOS_g0ZGTVmEwc/edit?usp=sharing
- [38] <https://docs.google.com/document/d/1UUwWHg6DyZDnMo85qTiQ61pIY069movM5wUR2pZhWD8/edit?usp=sharing>
- [39] <https://docs.google.com/document/d/1BpCOKC-q5PE71aEoBdO3pCjKUFN7KSOMreLSf79bBw/edit?usp=sharing>
- [40] <https://docs.google.com/document/d/1JEGyY2Z62Ce9pVPvSu27mxkD58JlrQlixKC5dVbOVq8/edit?usp=sharing>
- [41] https://docs.google.com/document/d/1-m4-tjajpUogwboXW74nqWZMpg39CheF_IUXJUD7DCQ/edit?usp=sharing
- [42] <https://docs.google.com/document/d/1VjXjszfNmezQqB9zGq4Lb2zLsBgKjMhlfvi-OtaAlds/edit?usp=sharing>
- [43] <https://nlk.cz/>
- [44] <https://www.medvik.cz/>
- [45] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova1.jpg>
- [46] <https://wave.webaim.org/report#/nlk.cz>
- [47] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.medvik.cz/>
- [48] <https://www.kjm.cz/>
- [49] <https://katalog.kjm.cz/ar-kjm/cs/index/>
- [50] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova2.png>
- [51] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.kjm.cz/>
- [52] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.kjm.cz/katalog>
- [53] <https://www.knihovna-police.cz/>
- [54] <https://www.knihovna-police.cz/katalog/>
- [55] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova3.png>
- [56] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.knihovna-police.cz/>
- [57] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.knihovna-police.cz/katalog/>
- [58] <https://www.mzk.cz/>
- [59] <https://vufind.mzk.cz/>
- [60] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova4.png>

- [61] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.mzk.cz/>
- [62] <https://wave.webaim.org/report#/https://vufind.mzk.cz/>
- [63] <https://www.knihovnasemily.cz/>
- [64] <https://semily.tritius.cz/>
- [65] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova5.jpg>
- [66] <https://www.mvk.cz/>
- [67] <https://katalog.mvk.cz/>
- [68] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/782/jansova6.png>
- [69] <https://wave.webaim.org/report#/https://www.mvk.cz/>
- [70] <https://wave.webaim.org/report#/https://katalog.mvk.cz/>
- [71] https://www.youtube.com/redirect?v=MY0b00m65lY&event=video_description&redir_token=QUFFLUhqBEhEdzJ1X2JlX1M5RDIXUzJBVnpjNDVyUXFSd3xBQ3Jtc0tuTVJxMIBIT1dsM3hMX3Vjc0VxMC1uQUxsa25uQjYzWUN5TDB3TGlxNWVvUTk3T0g3ZXE4ZGZGVnBvM0d3aFgzZWZwRVNBcTNPM2p1ckNMNU14dU9YSmF4YW1FZEIEbzRlZnNhalJwWW96UIVkbUtDSQ%3D%3D&q=https%3A%2F%2Fprirucky.ipk.nkp.cz%2Fpristupnost%2Fstart
- [72] <https://www.dropbox.com/s/vfsuavhq71pz5yo/Radek%20Pavl%C3%AD%C4%8Dek%20-%20Pro%C4%8D%2C%20%C4%8D%C3%ADm%20a%20jak%20testovat%20p%C5%99%C3%ADstupnost.pptx?dl=0>
- [73] <https://poslepu.cz/informacni-technologie-v-knihovnach-2020-webinar-o-pristupnosti-webu/>